

non tamen semper necessario debet esse libera, sed potest esse necessaria, ut vel ex iis ipsis exemplis evincitur.

Obj. III. Posita juris proprietatis definitio, in variis aliis deficit; ergo. *Prob. Ant.* Nam 1°. datur vera injuria sine potestate obligandi alium in favorem suum; qui enim mendacio, vel fraude inducit alium, ne me hæredem scribat, vel beneficium mihi conferat, infert mihi injuriam, licet non habeam potestatem legitimam obligandi testatorem, ut me hæredem scribat, vel collatorem, ut beneficium mihi conferat: atqui tamen vera injuria, verum jus proprietatis supponit; ergo hoc potest esse absque potestate legitima.

2°. Licite et honeste quis impedit alterum, qui proprio gladio attentat homicidium vel vulnerationem alterius; ergo jus proprietatis non est necessario potestas restringendi libertatem alterius, alioquin et meam restringere posset, ne ipsum in usu gladii proprii impedirem.

3°. Usarius, qui habet usum nudum, e. g. ædium, habet potestatem legitimam restringendi libertatem aliorum circa usum ædium in commodum proprium: atqui tamen non habet jus proprietatis *L. I. ff. de Usu et Habit. Idem est de Commodatario*; ergo.

4°. Principes et quivis superior habens jus jurisdictionis, potest obligare alios in proprium commodum; ergo hoc non distinguitur a jure proprietatis. *Prob. Ant.* Nam vi juris jurisdictionis potest præcipere, prohibere etiam principaliter et directe, quæ faciunt ad utilitatem propriam; ergo.

R. N. Ant. Ad prob. 1^{am}. D. Infert mihi injuriam ratione ablationis beneficii, vel hæreditatis *N.* adhuc enim ad illa jus non habeo. Ratione infamationis noxiæ *C.* Etsi enim nec ad hæreditatem, nec beneficium jus habeam, habeo tamen jus, ne quis me injusta infamatione a spe juste concepta et consecutione boni dejiciat. Unde etsi in casu restitutio pro hæreditate ipsa, vel beneficio fieri non debeat; debet pro æstimatione spei habitæ, quæ est quid æstimabile pretio.

Ad prob. 2^{am}. R. D. Cons. Ergo non est potestas restringendi libertatem alterius, quando hic et nunc habetur ex superiore lege jus contra ipsum dominum, ut in dato casu *C.* Si hoc non *N.*

Ad prob. 3^{am}. R. D. min. Non habet jus proprietatis in ædes simpliciter et absolute sumptas *C.* in illarum usum *N.* Jus proprietatis in domo ipsa permanet penes dominum, qui domus usum alteri concessit, usufructarius vero ad hunc usum sibi concessum jus proprietatis obtinet.

Ad prob. 4^{am}. R. D. Ant. Potest hoc directe et primario *N.* indirecte ac secundario *C.* Eadem est ad probationem responsio. Potestatem gubernandi superior accipit, ut procuret bonum subditorum; ex hoc enim fine, vel natura, vel Deus, vel ipsi subditi, transtulerunt in superiores potestatem; quod vero superior ex subditorum felicitate et ipse commodum referat; vel quod honorificum sit et æstimabile posse leges dare, juri jurisdictionis per accidens est; nec ab hoc directe intenditur. Nihilominus tamen Princeps vel superior in ipsum jus jurisdictionis habet jus proprietatis, vi cujus potest obligare omnes, ne se in usu suæ jurisdictionis impediatur; quod ita obligare possit alios vi hujus juris proprietatis, est commodum directe ipsius Principis proprium, sed profluens ex jure proprietatis in ipsum jus jurisdictionis; non vero ex hoc.

ARTICULUS II.

QUID SIT JUS IN RE, SIVE REALE, ET JUS AD REM, SIVE PERSONALE?

32. Jus proprietatis activum in jus in re, quod etiam *reale* dicitur, et jus ad rem, quod *personale* vocari solet, dividitur. Nobilissima hæc juris divisio est; quidquid enim est humani juris, ad alterutrum, vel jus reale, vel personale reducitur. Nec alio ex capite nobis administratur justitia, quam quod pro nobis vel jus reale, vel personale stet. Res vero, circa quas versatur jus humanum, vel corporales, vel incorporales sunt. *Corporales* dicuntur, quæ vi suæ naturæ tangi possunt, ut v. g. fundus, aurum. *Incorporales*, quæ etsi moraliter inhæreant corpori, tangi tamen non possunt, quia in denominatione quadam auctori consistunt. Ejusmodi sunt varia jura, ut jus venandi, jus adeundi hæreditatem, jus servitutis, jus patronatus ac similia; item omnes actiones, quibus in judicio, quod nobis debetur, prosequimur. Respectu utriusque generis dari potest jus in re, vel ad rem.

33. *Dico I.* Jus in re, vel reale est, vi cujus res ipsa nobis devincta, seu obligata est, vel persona considerata ut res. Est tamen hæc declaratio potius juris in re, quam exacta definitio; retinetur tamen, quia communior est, et plerumque usitata auctoribus. Cæterum definiri posset: potestas legitima nobis obligatam habendi ipsam rem.

Dixi 1°. Vi cujus res ipsa nobis obligata est, ubicumque nimirum sit; jus enim in re non tantum ea respicit, et nobis obligat, quæ actu possidemus, sed etiam, quorum quidem domini sumus, sed possessio est penes alterum; tunc enim in judicio petitorio possum convenire possessorem: possem etiam rem illam vendere, legare, donare; sique possidere desineret, continuo, citra ullius injuriam, occupare; jus enim reale rem ita afficit, ut ad quemcumque devenerit, hoc cum onere transeat, ut mihi illam vindicare possim; nisi quid obstet aliud, puta lex, vel conventio, ut contingit circa rem datam pignori, aut in feudum, vel emphyteusim; dominus enim retinet jus in re, nequit tamen in præjudicium partis alterius de ea pro libitu disponere antequam cesset contractus.

Dixi 2°. Vel persona considerata ut res, h. e. in ratione *patientis*, ut servus, quatenus est in nostro commercio; in eum enim qua talem dominus jus reale habet, debetque pati servus ita consideratus, ut vendatur, huc illuc transferatur, atque ita æquiparatur pecudī *L. 2. §. 2. ff. ad L. Aquil.* et censetur legatus legato fundo cum omnibus rebus *L. 32. ff. de Legat.* Licet consideratus *qua persona* possit hæres institui, loco domini contrahere, nec tunc æquiparetur pecudī, cum canis meus hæres institui non possit; sed ad personas *L. 14. ff. de O. et A.* pertineat.

34. *Dico II.* Jus ad rem, vel personale est, vi cujus persona immediate mihi devincta, sive obligata est ad præstandum aliquid. Etiam hæc declaratio magis quam definitio est; recepta tamen, ut illa prior juris in re; alias sic quoque definiri potest: potestas legitima habendi nobis immediate personam obligatam ad præstandum aliquid.

Dicitur : Vi cujus persona, etc. nam vi juris personalis res ipsa vindicari nequit; sed solum persona aliqua obligatur nobis sive ex contractu, vel quasi contractu; sive ex delicto, vel quasi delicto; et quidem in ratione *agentis*, hoc est ad præstandum aliquid, agendum, vel omittendum. Sic jus circa operarios conductos est jus ad rem, ex contractu cum illis inito tibi ortum, ut habeas illos obligatos ad præstandas operas, ita ut, si nolint, a te possint in judicio conveniri. Similiter si emisti equum, quem tibi venditor nondum tradidit, habes jus ad rem, vel personale adversus venditorem, ut equum tradat; quod si venditor vendat et tradat alteri, equum ipsum tibi vindicare non potes, cum venditor retinuerit jus reale, idque venditione secunda transtulerit traditione in emptorem secundum; potes tamen convenire venditorem, ut præstet *interesse*, h. e. tibi tantum præstet, quanti tua intererat, equum non fuisse traditum alteri. Et ratio ultimata est, quia jus, quod ex contractu oritur, sine traditione rei, solum personale est, lege sic disponente, ut non nudis pactis, sed traditione transferantur dominia L. 20. C. de Pact. de quo statim plura.

Utrum vero divisio juris proprietatis activi in reale et personale adæquata sit, inter Jurisconsultos controvertitur; negantibus quibusdam cum Hæno. dum dari jus mixtum contendunt ex reali et personali, eo quod dentur actiones mixtæ; quales vero actiones sunt, tale dari jus debet, cum illæ in hoc fundentur. Ejusmodi vero actio dicitur esse 1º. *Actio finium regundorum*, qua agitur de finibus prædiorum rusticorum confinium confusis iterum determinandis. 2º. *Familie heriscundæ*, quæ datur cohæredibus pro dividenda massa hæreditaria. 3º. *Communi dividundo*: datur iis, inter quos res aliqua ex causa legati, vel donationis, vel alia quacumque est communis, ut res indivisim possessa vel dividatur, vel compensetur damnum, quod pars una alteri intulit. 4º. *Ad exhibendum*: datur illi, qui probabiliter putat, rem suam detineri ab alio, ideoque inspicendi petit copiam. At negant alii esse actiones mixtas, sed duas hic concurrere actiones, realem et personalem, atque utraque distinctum quid peti. Unde lis illa nullius momenti est, ac quoad effectum, quidquid dixeris, perinde erit. Utilius quæritur, quid ad acquirendum jus utrumque, in re, et ad rem requiratur?

55. *Dico III.* Ad acquirendum jus in re, si nullius antea fuerit, apprehensio sufficit, de qua suo loco; si dominum aut possessorem habeat, requiritur 1º. existentia, vel physica, vel moralis, quo modo existunt res incorporales, de quibus supra num. 52.; quod enim nullo ex his modis subsistit, tuum fieri nequit. 2º. Titulus L. 31. ff. de Acquir. rer. Dom. ubi: *Nunquam nuda traditio transfert dominium, sed ita, si venditio, aut aliqua justa causa præcesserit, propter quam traditio sequeretur.* De titulo vide infra plura de jure ad rem. 3º. Regulariter traditio, non quidem jure naturæ, secundum hoc enim sufficeret consensus mutuus externe expressus, sed ex dispositione juris L. 20. C. de Pact. supra cit. ubi: *Traditionibus et usurpationibus dominia rerum, non nudis pactis transferuntur.*

Dixi: Regulariter traditio; in quibusdam enim casibus, ipso in jure exceptis, ea non requiritur, velut 1º. in beneficiis Ecclesiasticis, in quibus jus in re per collationem et acceptationem acquiritur. c. 17. de Præbend. in 6.

2º. In hæreditate; hæres enim ad hæreditatem tam ex testamento, quam ab intestato acquirit jus in re per aditionem illius; adire autem hæreditatem censetur, dum quis vel facto, vel verbo profitetur, quod esse hæres velit, §. 7. *Instit. de hæred. qualit.* 3º. Simili modo legatum dominio vero statim acquiritur legatario a die aditæ hæreditatis, per L. 86. §. 2. de Legat. 1. Quin *dominium fctum*, sive fictione juris tale, legati acquirit legatarius etiam a die mortis testatoris, quod tamen ante aditionem vires non habet, sed post aditionem retrahitur ad tempus mortis, L. 80. ff. de Legat. 2. Hæc tamen intellige, 1. si res individualiter legata determinata sit, sive, ut aiunt, *si species legata sit*; secus enim est, si res individualiter legata non sit determinata, hoc est, si, ut dicitur, *legata sit quantitas*, ut 1000. Imperiales, nisi forte ad modum speciei sit redacta, ut: *lego Titio 1000. Imperiales*, quos in arca habeo; in casu enim legatæ quantitatis legatarius non dominium, sed solum actionem hypothecariam acquirit ad cætera defuncti bona, ex jure tacitæ hypothecæ, quam lex in cæteris testatoris bonis, in quantum ea ad hæredem pervenerunt, legatariis concessit, ut ex illis, quicumque illa jam post hæredem possideat, fiat legati solutio, L. 1. C. Communia de Legat. 2. Si res *propria* testatoris legata fuerit; nam re *aliena* legata, pariter ejus non transit dominium, quippe quod ipse testator non habuit, L. 54. de R. I. 4º. Si quid donetur, vendatur, relinquatur civitati, Ecclesiæ, aliisque locis piis, vel causis, statim ab his jus in re acquiritur, L. 24. C. de SS. Eccles. 5º. In contractu societatis omnium honorum per matrimonium. 6º. Si quid donasti alteri, ut fundum, ea sub conditione, ut tibi alimenta præstet, illo vero hæc præstare renuente, continuo jus in re donata recuperas; cum enim sub posita solum conditione donaveris, ea non impleta, consequens est, ad te pariter dominium hoc ipso redeat. 7º. Si Princeps contrahat cum aliquo, donet illi, jus in re hoc ipso acquiritur. 8º. In hypotheca, vel pignore, in quo jus in re sine vel traditione, vel apprehensione acquiritur. Constat ex natura horum contractuum; pignus enim est conventio, qua res ipsa obligatur, L. 1. §. fin. ff. de Pact. L. 1. ff. de pignor. Act. Idem est de hypotheca conventionali, sed et de legali.

36. *Dico IV.* Ad acquirendum jus ad rem sufficit solus titulus; est enim regula generalis, quod, dum ex dispositione juris contrarium non constat, posito solo titulo, ante traditionem, tantum acquiratur jus ad rem. Sic per electionem ad beneficium, præsentationem, postulationem, ante acceptationem, jus tantum ad rem ad illud acquiritur: sic posito contractu solo, re nondum tradita, jus, quod inde enascitur, non nisi est ad rem.

Titulus vero nihil aliud est, quam justa et æquitati naturali consentanea possessionis causa; vel ratio et forma possessionem justificans. Hinc patet titulum esse radicem juris. Alius est *primævus*, qui ante se non supponit alium, ut *occupatio*, sive *apprehensio*. Alius non primævus, qui etiam *derivativus*, passim *traditio* dicitur, in alio titulo se priore fundatus, qui vel vere, vel saltem juris fictione, aut præsumptive præcessit; sic emptio in venditore præsupponit titulum aut vere, aut præsumptive rei juste venditæ. Hi tituli vel *naturales* sunt, ut eos vocat Imperator §. 11. *Inst. de Rer. Div.* quia originem ex jure naturali dicunt; vel rectius ex jure gentium, quod §. cit. cum naturali confunditur, cum rerum divisio introducta, ac

dominia primitus distincta sint jure gentium §. 13. *Inst. eod.* Vel sunt, dicunturque *civiles*, quia ab hoc introducti, ut *præscriptio*, *testamentum*, *legatum*, *successio hæreditaria*, *arrogatio*, vel certe ab hoc solemnitates suas, conditiones, formam acceperunt, ut passim contractus, alique modi transferendi dominia. Ad naturales *occupatio* et *accessio* pertinent, quæ suas tamen sub se species continent, quas plenius et opportunius, uti et titulorum cæterorum, suo loco intelliges.

57. *Dico V.* Utriusque juris effectus sunt 1º. obligatio, quam reliqui habent omnes, ne quem jus proprietatis habentem in ejusdem usu impediunt. 2º. Obligatio restituendi, aut satisfaciendi ex parte ejus, qui alterius jus violavit. 3º. Actio; cum enim non omnes colant justitiam, actio erat necessaria, qua iudex competens adiri, atque ejus auctoritate id, quod debitum, obtineri posset. Non tamen eandem jus utrumque actionem parit; sed jus in re, sive reale, actionem realem, quæ antonomastice *vindicatio*, *actio in rem*; jus vero ad rem, sive personale, quod actionem personalem, quæ *condictio* dicitur. De utraque, quæ nosse interest, paucis perstringere visum. Igitur

58. *Actio* (nempe in judicio civili et petitorio proponenda; in criminali enim *accusatio* dicitur; in civili possessorio *interdictum*) in genere est remedium juris, quo quis prosequitur in judicio, quod sibi debetur, *Inst. de Act.* Dixi: *in judicio*; nemo enim permittitur sibi auctoritate propria jus dicere, aut rem, quam sibi deberi contendit, occupare, nisi sit periculum in mora, aliæque causæ favent, de quibus *C. Tit. 27. Quando liceat*. Est duplex, realis, quæ, ut dictum, ex jure reali descendit, ac *vindicatio* dicitur; tum personalis, quæ *condictio*, ex jure personali profluens. Estque hæc divisio adæquata, respectu actionum omnium; omnium enim actionum, quibus utimur, materia, aut *in rem*, aut *in personam* dirigitur.

Vindicatio definitur: Actio in rem, qua rem aliquam nostram petimus ab eo, qui possidet. Ac quidem, si res, quæ petitur, corporalis est, proprie et specificè *rei vindicatio* dicitur; *appellatio enim rei non genus, sed speciem significat L. 6. ff. h. t.* Neque refert, quod etiam incorporales *res* dicantur; hoc enim verum est latius loquendo; at stricte, et more in jure recepto proprie corpus *res* dicitur, præsertim in præsentī materia ex *L. cit.* Hinc, etsi omnes reales actiones dici possint, atque etiam soleant vindicationes generaliter §. *Appellamus 15. Inst. de Act.* ut *vindicatio servitutis toto Tit. ff. Si servitus vindicetur*, aliud tamen est *vindicatio simpliciter ac generatim*, aliud *rei vindicatio*. Unde actio, qua servitus vindicatur, nunquam *rei vindicatio* dicitur, sed specificè ac proprie *confessoria*. Hæc tamen subtilitas magis in jure civili locum habet. In jure canonico, etiamsi *res* incorporales petantur, *rei vindicatio* admitti videtur, *c. Examinata. de Judiciis*, ubi videtur supponi, quod jus patronatus posset *rei vindicatione* peti, si *sequestratio* non obstaret.

Dictum vero 1º. *Rem nostram*; *rei* enim *vindicatio* soli domino per se loquendo competit. Ac cum alius sit dominus directus, alius habens dominium utile; priori *rei vindicatio* directa; alteri, ut sunt *Vasallus*, *Emphyteuta*, *Superficiarius*, *rei vindicatio utilis* competit. 2º. *Petimus*; unde actio realis, etiam *petitio* dicitur. Item hinc *judicium petitorium*, in quo videlicet

rem ipsam, proprietatem petimus. 3º. *Ab eo, qui possidet*, quicumque detentor *rei nostræ* sit, modo habeat restituendi facultatem *L. 9. ff. h. t. in fine*. Hinc contra *sequestrum* non datur hæc actio, quia, citra *mandatum* iudicis, huic non licet *rem sequestratam* restituere. Cæterum hoc tenet, sive detentor *verus* sit, sive *factus*, h. e. qui, licet revera non detineat actu, juris tamen *fictione* possidere ac detinere censetur; qualis est 1. qui cum possedisset, dolo malo desiit possidere, *L. 23. 26. ff. de R. V. 2.* Qui se liti offert; si actor ignoraverit, eum non possidere; vel si se offerendo fecit, ne *verus possessor* conveniretur.

Porro actio hæc pro varietate rerum, quæ petuntur, varia, propriaque sortitur nomina. Si actor servitutem prætetendat, dicitur *confessoria*; si eam neget alteri, vel quodcumque jus incorporale, *negatoria*. Si agatur de dominio ficto, triplex alia datur actio realis: *Publiciana*, competens illi, qui *rem bona fide* sibi traditam accepit a non domino, ideoque illam repetere quasi præscriptam, licet non præscripserit, potest a possessore quocumque, qui illam vel nullo, vel infirmiori, quam ipse, titulo detinet: *Rescissoria*, qua quis *rem* petit ab altero præscriptam, quasi non præscriptam, adeoque *rescissionem* præscriptionis, reique restitutionem: hæc illi gaudent, qui beneficio restitutionis in integrum: *Pauliana*, qua creditor a debitore *rem* in fraudem creditoris alienatam, ac si alienata non fuisset, petit; quia jus fingit, eam in bonis debitoris semper mansisse: demum huc pertinet actio hypothecaria duplex resultans ex pignore: *Serviana*, quæ competit locanti prædium, ad persequendas *res*, quas locatarius in prædium intulit, in quibus locans hoc ipso tacitam hypothecam habet: *Quasi Serviana*, cuicumque creditori competens ad persequendas *res oppignoratas*, donec solutum fuerit debitum.

Condictio, sive actio *condictitia*, generale nomen est, omnibus commune actionibus personalibus. Est vero actio personalis, actio, qua cum eo agimus, qui nobis obligatus est, ad dandum quid, vel faciendum, *L. 25. ff. de O. et A.* Unde semper immediate personam nobis obligatam respicit. Ac quoniam pleræque actiones personales ex contractu, vel quasi; ex delicto, vel quasi oriuntur, hæc causa actionum personalium remota dicuntur, proxima vero alterius obligatio. Actioni personali inde *condictionis* nomen adhæsit, quod olim, antequam alter alterum in judicio conveniret, illi hoc *condiceret*, sive denunciaret. Id quod, etsi nunc non inhibitur, imo subin fieri expedit, hodiernis tamen moribus *condictionis* nomen ad eas solummodo personales actiones restringitur, quæ aliud nomen certum a jure vel in jure non habent, ut *Condictio causa data, causa non secuta*: *Condictio ex lege*: *Condictio furtiva*: *Condictio indebiti*: *Condictio ob turpem, vel injustam causam*: *Condictio sine causa*: *Condictio triticaria*, de quibus *ff. Tit. propr.* et longius *Civilistæ*, uti et cæteris actionibus personalibus in specie; sed et, quantum ad nos pertinebunt, suo loco intelliges.

59. *Dices*: Nihil interest, an habeamus jus in re, vel ad rem; ergo superflua est illa divisio.

R. N. A. Per jus in re *res* est tua *in re*; per jus tantum ad rem *in spe*. Vi juris realis tibi actio competit contra possessorem etiam tertium, ac detentorem quemlibet; vi juris personalis, cum obligatio personam adstrin-

gat, non rem, contrahentem, vel delinquentem tantum tenes, non possessorem, L. 13. C. de O. et A. In subhastatione, si habes jus in re, in creditorum hypothecariorum classe, hoc est prima, tibi locus debetur, quin ratione simul dominii, etiam ante hos praelatio; si habes tantum jus ad rem, inter creditores solum chirographarios, seu in altera creditorum classe, quibus scilicet tum demum aliquid ex debitoris subhastati bonis solvitur, si quod, post solutionem hypothecariis creditoribus factam, sit residuum. Demum jus reale, utpote fortius, elidit alterum, jus personale; imo perimit.

ARTICULUS III.

QUID SIT DOMINIUM?

Nobilissima juris realis species *dominium* est; de eo tamen ut tali hic nondum agimus; sed ejus tantum generatim hic naturam inspicimus, ut hoc deinceps, velut præsупposito, liceat de eodem in specie liberius disserere. Uti vero jus activum, sic dominium aliud jurisdictionis, aliud proprietatis dicitur, e quibus hoc posterius solum ad nos pertinet.

60. *Dico I.* Dominium proprietatis in genere est jus reale de re aliqua disponendi in commodum proprium, vel quoad substantiam rei, vel quoad emolumenta sola, vel quoad utrumque simul. Definitio ex sequentibus constabit.

Dividitur 1°. in perfectum, et imperfectum.

61. *Dico II.* Dominium perfectum, quod etiam *plenum, in solidum* dicitur, est jus reale perfecte de re disponendi auctoritate propria in utilitatem propriam.

Dicitur 1°. *Jus reale*, quod locum tenet generis; jus enim ad rem nemini facultatem tribuit de ipsa re disponendi. 2°. *Perfecte*, tam quoad substantiam, quam emolumenta rei; quo a dominio imperfecto distinguitur. 3°. *Disponendi*, dispositione ex se possibili, neque aliunde repugnante, unde perfectissimus rerum creaturarum dominus Deus est, etsi de hoc suo dominio, istud abdicando, disponere nequeat. Et numquid homo fœni manet dominus, etsi hoc instar pecudis comedere non possit? 4°. *Auctoritate propria* in utilitatem propriam. Hinc Tutor, Procurator et similes excluduntur, utpote qui nec nomine proprio, nec in commodum proprium disponunt; sed Tutor in pupilli bonum, Procurator illius, cujus res aut negotia curat. Hinc quoque a jure jurisdictionis distinguitur.

Dominium *imperfectum* e contra est jus reale de re tantum imperfecte disponendi, videlicet vel quia non datur jus integrum, ut in domino directo respectu rei feudalis, emphyteuticæ, usufructuariæ, et vicissim in vasallo, emphyteuta, usufructuario respectu ejusdem rei; vel quia jus non residet in uno solo subjecto, sed est divisim in pluribus: sic Caius habet dominium imperfectum in hæreditatem, quæ illi adhuc cum Seio dividenda est. Unde dominium imperfectum

Subdividitur in directum et indirectum, sive utile. *Directum*, quod etiam *nudum* appellari consuevit, quasi nudatum utilitate fructuum, quos res pro-

fert, est jus reale proprietatis de substantia sola rei disponendi; unde jus tale habet, dominus *directus, proprietarius* nuncupatur. Non tamen idcirco dominium hoc prorsus est sterile, aut omni vacuum utilitate; variis enim in casibus emphyteusis redit ad dominum directum; feudum consolidatur cum proprietate, etc. de quibus *Diss. seq.* Item vasallus fructuum loco, quos percipit, domino directo fidem, honorem, obsequia personalia debet. *Indirectum*, vel *utile*, est jus reale disponendi solum de rei fructibus; unde dominus *utilis*, fructuarius dici solet.

62. *Dico III.* Dominium proprietatis rursum aliud est 1°. naturale, aliud civile. *Naturale* sive, ut alijs vocare placet, habituale, quatenus civili opponitur, est, quando res quoad substantiam suam, ac secundum se manet subjecta alicui, quin de illa disponere actu possit; sic uxor dotis marito traditæ, non venditæ, stante matrimonio dominium naturale retinet. *Civile*, quando alicui dispositio et administratio solum in ordine ad effectus civiles conceditur; hoc dominium, stante matrimonio, penes maritum est. De quo *Diss. III.* ubi de dominio conjugum.

2°. Aliud *altum*, sive eminentis, aut supereminens, quod habet Princeps, vel Respublica in casu necessitatis vel utilitatis publicæ in bona subditorum, vi cujus tunc de iis, quantum vel necessitas, vel utilitas publica poscit, queat disponere. Aliud *bassum*, quod personæ privatæ in sua singulæ bona extra datos casus retinent.

63. *Obj. I. cont. Concl. 2^{am}.* In definitione dominii perfecti videtur addendum 1°. de re *corporali*, eo quod rerum incorporalium detur tantum *quasi dominium*, sicut earum rerum possessio passim dicitur *quasi possessio*. 2°. Addendæ videntur hæc particulæ aliæ: disponendi *ad usus lege non prohibitos*, vel: *nisi prohibeatur a lege*, quas plurimi Juristæ addunt: et vero sic pupilli, furiosi, prodigi tales declarati prohibentur sine auctoritate tutoris disponere.

R. *Ad 1^{am}. N.* Quia et rerum incorporalium est verum dominium. Annon Deus verum habet perfectumque Angelorum dominium? Dicuntur vero *quasi possideri*, eo quod non eo modo possideantur, quo res corporales, quæ tangi possunt. Neque obstat L. *Nec usus, nec ususfructus. 1. ff. de Usu et usufr. dum ait: Servitutes, et servitutem servitutis, nec esse ex bonis nostris, nec intra bona nostra*: tantum enim vult quod ususfructus, vel servitus servitutis, non habeat coexistentiam corporalem cum cæteris bonis nostris corporalibus, quia tale jus est ens morale, quod non habet substantiam physicam, ut nec possit subsistere per se, nec coexistere corporaliter cum rebus corporeis cæteris. Eas nihilominus res incorporeas vere subesse dominio nostro satis aperte L. 3. ff. *si ususfructus petatur* asserit, dum inquit: *Est enim absurdum plus juris habere eos, qui possessionem duntaxat ususfructus, non etiam dominium adepti sunt.* En hic supponitur, quosdam adeptos esse ususfructum, sive jus fructus percipiendi illiusque dominium; at jus hoc non est corporale quid.

Ad 2^{am}. R. N. Lex enim usum dominii prohibens, vel irritans, dominii substantiam non tollit; sed illud tantum extrinsece ligat, juxta jam dicta Art. 1. num. 49.

64. *Obj. II.* Qui possidet majoratum, vel fideicommissum, plenus est dominus, nec tamen potest perfecte de eo disponere; alienare enim non potest *L. 3. C. Communia de Legat. §. sed quia*; ergo. *Prob. Ant.* Quia, secus, non daretur plenus illorum bonorum dominus. Ante responsionem *observa*: Majoratus est, si testator ita ordinet, ut semper in defuncti bonis natu maximus familiæ, sive is deinde descendat ex ultimi testatoris linea, sive alia, ejusdem tamen familiæ, succedat. *BESSIUS de pact. famil. cap. 8.*; unde fideicommissi naturam induit.

R. N. Ant. quoad p. 1^{am}. et ejus prob. Majoratus enim est bonum familiæ, hinc caput familiæ illum pleno jure non possidet, sed ejus jus jure reali totius familiæ gravatum et restrictum est, cum et reliquis de familia jus aliquod reale in majoratum competat. Idem de aliis fideicommissis dicendum. Nititur responsio *L. fin. 2. C. Commun. de Legat.* qua diserte dicitur, hæredem bona, quæ debet restituere aliis, non pure h. e. non pleno omnino jure possidere. Deinde hoc vinculum, quo habens majoratum obstringitur, non provenit unice a lege, quemadmodum vinculum pupilli et similitum, qui de rebus suis disponere pro suo libitu non permittuntur, sed fundatur in jure aliis quæsito, quibus fieret injuriæ, si posset de majoratu, illum alienando, disponere.

Si ais 1°. Ergo plenum majoratus dominium penes nullum esset.

R. N. Illat. Est penes familiam totam, ut est una civiliter, vel fictione juris persona. Possidens tamen majoratum dicitur simpliciter et vere dominus, quia, si conferatur cæteris de familia, nemo magis est dominus illo; solus enim gaudet dominio utili; item civili, majoratum administrando, vindicando, licet jus ejus reale restrictum sit, ut alienare nequeat ob jus reale totius familiæ. Sic et hæres fiduciarius quicumque dicitur dominus, licet debeat hæredi fideicommissario hæreditatem restituere; nam non ideo, ait *L. 66. ff. de R. V., minus recte quid nostrum esse vindicabimus, quod abire a nobis dominium speratur, si conditio libertatis vel legati constiterit.*

Si ais 2°. At Respublica interdum permittit a possessore majoratum alienari; ergo in illo supponit dominium plenum.

R. N. Cons. Ideo permittit, quia per epikeiam interpretatur hanc fuisse mentem testatoris, ut bona hic et nunc in familiæ bonum vendantur: vel ex suprema potestate corrigit testatoris voluntatem, eo quod in his circumstantiis, in quibus nisi bona venderentur, gravius familiæ damnum impenderet, non sit rationabilis.

65. *Obj. III.* Qui ab alio, sive bona, sive mala fide, spoliatus est possessione rei suæ, retinet omne dominium, licet non possit perfecte et libere de re sua disponere; ergo potest esse dominium perfectum sine potestate perfecte et libere de re disponendi. *Prob. Ant.* Quia possessor bona fide potest dominum impedire; possessor autem mala fide habet jus, ne a legitimo domino per vim a possessione dejiciatur.

R. N. Ant. De domino impedito per possessorem bona fide; hic enim habet jus reale re possessa utendi, fruendi, assistente illi lege; adeoque dominium utile, donec res a domino evincatur, ut dicitur de possessione: igitur dominus proprietarius habere dominium plenum non potest, quod

ex dominio directo et utili simul constituitur. De domino impedito per possessorem mala fide, vel spoliatorem *N. Cons.* Quia dominus solum prohibetur vi auferre rem suam, si respoliare in continenti, ut aiunt, spoliatorem neglexerit, vi auferre rem suam, propter leges non intendentes favere per hoc possessori iniquo, vel illi conferre jus aliquod, sed publici boni causa, volentes consulere tranquillitati publicæ; ac propterea spoliato juris remedia offerunt. Jus igitur prædonis nec firmum, nec stabile est.

66. *Obj. IV. seqq. 1°.* Debitor est perfectus pignoris dominus; neque tamen potest de eo perfecte disponere ob jus oppositum pignoratarii. 2°. Qui rem alteri vendidit, sed nondum tradidit, habet adhuc plenum rei venditæ dominium; nequit tamen de re perfecte disponere sine emptoris injuria. 3°. In commixtione et confusione, quando unius frumentum, vinum commiscetur, confunditur cum frumento, vino alterius, quivis suæ dominium partis retinet, quin de ea possit disponere. 4°. Manet quis dominus prædii, licet in eo sit alteri constituta servitus, quæ est jus reale; ergo.

R. Ad 1^{am}. N. Ant. Dominium enim perfectum stricte sumptum excludit omne jus alterius in re; cum ergo et creditor habeat jus in re oppignorata, tot. tit. ff. et *C. qui potior. in pign.* necesse, tantum juris realis decedat dominio debitoris; ergo hoc perfectum et omnino plenum esse nequit.

Ad 2^{am}. R. D. 2^{am}. p. Nequit tamen perfecte de re disponere ex defectu juris vel domini *N.* Ob vinculum positum a lege, vel contractu *C.* Venditor ille solus et omne jus reale retinet; potest valide vendere, donare rem alteri; sed solum tum obligationem contrahit ex lege et pacto præstandi interesse emptori primo, sive satisfacere tantum, quanti ejus interfuit, rem non sibi, sed alteri fuisse traditam, hoc est, compensare emptori primo omne lucrum cessans, et damnum emergens, quod passus ob rem non sibi sed alteri traditam.

Ad 3^{am}. R. D. Similiter: quin de ea possit disponere ex defectu domini *N.* Ex lege id prohibente, fundata in confusione et ignorantia, cum uterque ignoret, quæ pars, vel quanta sua sit *C.* Patet inde responsio, quod, sublata commixtione et confusione, quilibet possit de suo plene disponere, quin ei novum jus vel a lege, vel aliunde conferatur.

Ad 4^{am}. R. D. Si servitus notabilis, ut usufructus, habitatio *N.* si non magni momenti, modica *C.* Parum pro nihilo reputatur, ait hoc loco *MOLINA*; sicut juxta vulgatum: *modicum non curat Prætor.*